

ظرفیتهای ایران برای حل مناقشه قره باغ / محمد علیزاده

مطالعه پیشینه، سوابق و نحوه مدیریت بحرانها نشان می دهد حل و فصل بحران های منطقه ای نیازمند استفاده از ظرفیت های کشورهای قدرتمند و صاحب نفوذ همان منطقه است و عدم استفاده مناسب از این ظرفیت ها به پایداری و طولانی تر شدن بحرانها و تداوم بی ثباتی منجر می گردد.

مطالعه پیشینه، سوابق و نحوه مدیریت بحرانها نشان می دهد حل و فصل بحران های منطقه ای نیازمند استفاده از ظرفیت های کشورهای قدرتمند و صاحب نفوذ همان منطقه است و عدم استفاده مناسب از این ظرفیت ها به پایداری و طولانی تر شدن بحرانها و تداوم بی ثباتی منجر می گردد.

منطقه قفقاز از جمله مناطق بحرانی و بی ثبات جهان به حساب می آید. درگیریهای روزافزون در منطقه و اختلافات ارضی و مرزی کشورها از یک سو و افزایش تحرکات گروههای افراطی و تروریستی در آن از سوی دیگر این منطقه را به یک کانون مهم صدور بحران تبدیل کرده است. از این رو، تلاش در جهت ایجاد ثبات و آرامش و جلوگیری از هر گونه تنش افزایی در منطقه بسیار ضروری به نظر می رسد.

مناقشه قره باغ در قفقاز جنوبی مهمترین مناقشه این منطقه مهم به حساب می آید که از بدو استقلال، دو کشور جمهوری آذربایجان و ارمنستان با آن مواجه بوده اند. در این راستا، میانجیگران مختلفی نیز در این مناقشه وارد شده اند که مهمترین آن ها گروه موسوم به مینسک است. اما گروه مذکور موفق به حل مناقشه قره باغ نشده است. عدم موفقیت گروه مینسک در حل مناقشه مذکور علل و عواملی دارد که بحث در مورد آن از حوصله این یادداشت خارج است، اما به طور خلاصه می توان گفت که وجود و ادامه تنش بین دو کشور آذربایجان و ارمنستان تضمین کننده منافع برخی کشورهای عضو این گروه میانجی است و همین عامل باعث شده است تا کشورهای عضو گروه مینسک تلاش واقعی در حل قطعی و مسالمت آمیز مناقشه نداشته باشند. گذشته از این غفلت از دو کشور تاثیر گذار و مهم منطقه یعنی ایران و ترکیه که نقش موثری در پویا و تحولات منطقه دارند و عدم عضویت این دو کشور مهم در گروه مینسک نیز از جمله علل و عوامل این عدم موفقیت می باشد.

جمهوری اسلامی ایران جزء قدرتهای مهم و تعیین کننده منطقه ای است و بارها مقامات کشورها از جمله کشورهای غربی و حتی آمریکا به این نکته اقرار نموده و به نقش انکار ناپذیر آن در حل و فصل اختلافات و تنشها در منطقه اشاره نموده اند. برخی از ظرفیتهای جمهوری اسلامی ایران در حل مناقشه قره باغ عبارتند از :

- 1- برخورداری از امتیاز رابطه با طرفین مناقشه و مقبولیت از جانب هر دو کشور آذربایجان و ارمنستان.
- 2- برخورداری از امتیاز همسایگی و هم مرزی با هر دو طرف اصلی مناقشه؛ به طوری دو کشور از جنبه های مختلف به ویژه سرزمینی به جمهوری اسلامی ایران وابستگی قابل ملاحظه ای دارند. دو کشور آذربایجان و ارمنستان به نوعی اسیر مدیریت ایرانی هستند.
- 3- ایران جزء قدرتهای اصلی منطقه بوده و در معادلات آن نقش تعیین کننده ای دارد. در این خصوص می توان از نقش سازنده آن در بحران کشورهای سوریه، عراق، یمن و بحرین نام برد. ایران دارای قدرت میانجیگری و حل و فصل اختلافات می باشد که از آن جمله می توان به حل اختلافات داخلی در تاجیکستان اشاره نمود.
- 4- عضو سازمانهای مهمی چون سازمان کنفرانس اسلامی، کشورهای عدم متعهد، اگو و... می باشد.
- 5- دارای روابط خوب با روسیه به عنوان بزرگترین و قدرتمندترین کشور تاثیر گذار و ذی نفوذ در ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی، امنیتی و نظامی و حتی فرهنگی منطقه قفقاز است.

بررسی ها نشان می دهد در آینده جمهوری اسلامی ایران به دلیل افزایش قدرت و برخورداری از شرایط خاص ژئوپلیتیکی خود نقش برتر و موثرتری در رابطه با مسائل سیاسی، امنیتی، فرهنگی و اقتصادی منطقه ایفا خواهد کرد و بی تردید منطقه قفقاز نیز به عنوان یک منطقه بلا فصل از جمله مناطق مورد توجه جدی ایران است. نتیجه این که آذربایجان و ارمنستان در کنار راه کارهای مختلفی که برای برون رفت از مناقشه قره باغ پیش رو دارند، نباید از ظرفیت های جمهوری اسلامی ایران غافل شوند و باید نقش مهم آن را در نظر گرفته و با توسل به ظرفیتهای بالفعل و بالقوه آن به حل مناقشه مذکور اقدام نمایند. بدیهی است در غیر این صورت باید شاهد تطویل مناقشه و هدررفت سرمایه های انسانی و مادی خود باشند.